

**MRÓWKI (HYMENOPTERA, FORMICIDAE) REZERWATU „DĘBNIK”
W GÓRACH OPAWSKICH - BADANIA WSTĘPNE**

**ANTS (HYMENOPTERA, FORMICIDAE) OF THE „DĘBNIK” NATURE RESERVE IN
THE OPAWSKIE MOUNTAINS - PRELIMINARY STUDIES**

PAWEŁ KACZMARSKI¹, SEBASTIAN SALATA²

^{1, 2} Pracownia Myrmekologiczna, Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej,
Uniwersytet Wrocławski, ul. Przybyszewskiego 65, 50-148 Wrocław,
e-mail: ²sebastian.salata@uwr.edu.pl

ABSTRACT: This paper presents the results of a myrmecological inventory conducted in the “Dębniak” reserve located in the Opawskie Mountains. The study revealed the presence of 12 ant species, and it is the very first study to examine the ant species composition in the reserve.

KEY WORDS: ants, biodiversity, faunistics, nature conservation, insects

Wstęp

Różnorodność gatunkowa mrówek województwa opolskiego, pomimo zróżnicowania siedlisk potencjalnie atrakcyjnych dla wielu rzadkich gatunków, jest słabo poznana. Jedynymi badaniami przeprowadzonymi w czasach współczesnych, których celem była inwentaryzacja mrówek Opolszczyzny, są prace Salaty (2018) oraz Zięciny i Salaty (2022). W pracy opublikowanej w roku 2022, badany był skład gatunkowy mrówek zasiedlających Ligocką Górę Kamienną w masywie Chełmu. Wyniki badań potwierdziły występowanie 35 gatunków mrówek, w tym kilku rzadkich, takich jak *Strongylognathus testaceus* (Schenck, 1852) i *Lasius alienus* (Foerster, 1850). Praca Salaty i in. (2018) wymienia kilka innych gatunków odnotowanych w województwie opolskim (min., *Camponotus fallax* (Nylander, 1856) i *Dolichoderus quadripunctatus* (Linnaeus, 1771)).

Poniższa praca prezentuje wyniki inwentaryzacji myrmekologicznej przeprowadzonej na terenie rezerwatu przyrody „Dębniak” zlokalizowanego w Górach Opawskich. Rezerwat ten znajduje się w granicach Sudetów Wschodnich. Jest zlokalizowany na północno-wschodnich zboczach szczytu Olszak, w gminie Prudnik w pobliżu miejscowości Moszczanka, na terenie Parku Krajobrazowego Gór Opawskich (województwo opolskie). Rezerwat położony jest w obszarze Natura 2000 PLH160007 „Góry Opawskie”. Zajmuje on powierzchnię 31,32 ha i położony jest na wysokości 315-325 m n.p.m. Celem ochrony rezerwatu jest: „zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych leśnych zbiorowisk o charakterze wilgotnych dąbrów

acydofilnych” (Zarządzenie RDOŚ w Opolu 2022).

Metodyka

Badania były prowadzone w latach 2024-2025. Metodą poszukiwania mrówek była metoda „na upatrzonego”. Wszystkie złapane osobniki po odłowieniu umieszczano w probówce z 75% alkoholem etylowym (EtOH). Materiał dowodowy zdeponowany jest w zbiorach Zakładu Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej Uniwersytetu Wrocławskiego. Przy oznaczaniu mrówek korzystano z klucza do oznaczania mrówek opracowanego przez Czechowskiego i in. (2012). Badania na terenie rezerwatu prowadzone były w oparciu o zgodę Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Opolu o numerach WPN.6401.67.2024.AP i WPN.6205.7.2024.KP.

Wykaz gatunków

Jeżeli nie zaznaczono inaczej, to wszystkie informacje na temat ekologii gatunków i rozmieszczenia w Polsce oparto na opracowaniu Czechowskiego i in. (2012).

Formica cunicularia Latreille, 1798

Gatunek ten preferuje środowiska otwarte, suche i ciepłe, występuje na wydmach piaszczystych, wapiennych i gipsowych stokach górskich, a także na łąkach, pastwiskach, leśnych polanach, obrzeżach lasów oraz w rzadkich lasach. W Polsce gatunek ten występuje niemal w całym kraju, z wyjątkiem Tatr.

Formica fusca Linnaeus, 1761

Gatunek mrówki zasiedlający różnorodne siedliska, od wydm i suchych, nasłonecznionych stoków wapiennych, przez łąki, śródleśne polany i młode drzewostany, aż po torfowiska oraz gęste, wilgotne lasy z bogatym podszytem. W Polsce uznawany za

jeden z najpospolitszych gatunków, występując niemal w całym kraju z wyjątkiem Tatr. W górach spotykany do dolnej granicy regla dolnego, powyżej której zastępowany jest przez *Formica lemani* Bondroit, 1917.

***Formica rufa* Linnaeus, 1761**

Gatunek związany głównie z lasami iglastymi i mieszanymi, choć występuje również w lasach liściastych oraz na torfowiskach. Często spotykany w nasłonecznionych miejscach, takich jak polany leśne, skraje lasów oraz przerzedzone drzewostany. W Polsce gatunek pospolity na terenie całego kraju, w górach występuje do dolnej granicy regla dolnego.

***Lasius brunneus* (Latreille, 1798)**

Gatunek związany z lasami liściastymi (rzadziej mieszanymi), obligatoryjny dendrofil zasiedlającym martwe fragmenty żywych drzew liściastych. W Polsce prawdopodobnie w całym kraju.

***Lasius flavus* (Fabricius, 1782)**

Gatunek ten występuje w różnorodnych środowiskach (zalesionych i otwartych), ale zdecydowanie preferuje siedliska nasłonecznione. Szczególnie wysokie zagęszczenie osiąga na łąkach i pastwiskach, gdzie zakłada gniazda z dużymi kopcami ziemnymi. W Polsce występuje na terenie całego kraju.

***Lasius niger* (Linnaeus, 1758)**

Gatunek bardzo pospolity i znany z całej Polski, spotykany w różnorodnych siedliskach antropogenicznych, takich jak tereny rolnicze, pastwiska, siedliska ruderalne oraz zieleń miejska, często spotykany również w suchych i prześwieblonych lasach.

***Lasius platythorax* Seifert, 1991**

W porównaniu z *L. niger* (L.) preferuje siedliska bardziej wilgotne, często

wykazywany z lasów. Występuje również w wilgotnych i częściowo otwartych środowiskach, takich jak torfowiska. Unika siedlisk silnie przekształconych przez człowieka.

***Leptothorax acervorum* (Fabricius, 1793)**

Gatunek leśny, najliczniej występujący w suchych i prześwieblonych lasach iglastych z ubogim podszytem. Spotykany również w siedliskach otwartych, od wilgotnych torfowisk po suche murawy. W górach sięga aż po piętro łąk subalpejskich i strefę tundry alpejskiej. Znany z terenu całej Polski.

***Myrmica rubra* (Linnaeus, 1758)**

Gatunek wykazany z bardzo zróżnicowanych siedlisk, od umiarkowanie po silnie uwilgotnionych. Największe zagęszczenia osiąga na łąkach z wysokim poziomem wód gruntowych. Często spotykany w środowiskach antropogenicznych, takich jak ogrody. Jeden z najpospolitszych gatunków w Polsce.

***Myrmica ruginodis* Nylander, 1846**

Gatunek związany głównie z wilgotnymi lasami, ale obecny również na torfowiskach. W górach zasiedla także otwarte siedliska na wysokościach powyżej 1000 m n.p.m. Pospolity na terytorium całego kraju.

***Myrmica scabrinodis* Nylander, 1846**

Gatunek występujący zarówno w siedliskach otwartych (łąki, pastwiska), jak i w lasach, ale wyłącznie w nasłonecznionych miejscach. Często spotykany również na torfowiskach. Pospolity na terytorium całego kraju.

***Temnothorax crassispinus* (Karavaiev, 1926)**

Gatunek związany głównie z prześwieblonymi lasami iglastymi (przede wszystkim sosnowymi) oraz mieszanymi. Spotykany również w suchych lasach liściastych. Gatunek

pospolicity, wykazany z Sudetów Wschodnich stosunkowo niedawno Salata i in. (2015).

Podsumowanie

Praca podsumowuje wstępne badania składu gatunkowego mrówek rezerwatu „Dębniak” i jest to pierwsza praca, która prezentuje informacje o gatunkach mrówek zasiedlających ten obszar. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji wykazano obecność zaledwie 12 gatunków, które w skali kraju uznawane są za powszechnie występujące. Jest to prawdopodobnie efekt chłodnego klimatu oraz niewielkiej powierzchni i leśnego charakteru samego rezerwatu. W Europie Centralnej siedliska zalesione najczęściej charakteryzują się stosunkowo niską różnorodnością gatunkową mrówek.

Można przypuszczać, że lista nie jest pełna i w przyszłości w oparciu o zastosowanie uzupełniających technik badawczych wzbogaci się o gatunki, które cechuje bardziej skryty tryb życia.

Podziękowania

Pragniemy wyrazić podziękowanie dla Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Opolu za wydanie zgód na prowadzenie badań na terenie rezerwatu.

Bibliografia

Czechowski W., Radchenko A., Czechowska W., Vepsäläinen K. 2012. The ants (Hymenoptera: Formicidae) of Poland with reference to the myrmecofauna of Europe. Natura Optima Dux Foundation, Warszawa.

Salata S., Michlewicz M., Sz wajkowski P. 2015. Materiały do poznania myrmekofauny Polski. Wiadomości Entomologiczne, 34(4): 57–66.

Salata S., Żurawlew P., Kowalczyk J.K. 2018. Nowe dane o rozmieszczeniu wybranych gatunków mrówek (Hymenoptera: Formicidae) w Polsce. Wiadomości Entomologiczne, 37(1): 46–53.

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Dębniak”. Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego poz. 1797.

Zięcina D., Salata S. 2022. Mrówki (Hymenoptera: Formicidae) Ligockiej Góry Kamiennej. Acta Entomologica Silesiana, 30: 019. <http://doi.org/10.5281/zenodo.7283715>

Otrzymano (received): 24.07.2025

Zaakceptowano (accepted): 04.09.2025